

Täydennys 14.2.2009 päiväämäni kanteluuni eduskunnan oikeusasiamiehelle puolustusvoimien uskonnollisista tilaisuuksista

Kantelija: Jouni Luukkainen

Lisää asian kuvausta: *Kyrkpresen* julkaisi 19.2.2009 artikkelin ”Rätten till religion tryggas genom försvarsmaktens kyrkliga arbete” (s. 12), jossa kenttäpiispa Hannu Niskanen väittää:

Vi följer religionsfrihetslagen — ingen tvingas delta i religionsutövning mot sin vilja, men vi vill trygga rätten till religion.

Ketään ei siis puolustusvoimissa pakotettaisi osallistumaan uskonnonharjoitukseen vastoin tahtoaan. Oikeasti sen vaatisi perustuslaki, ei uskonnonvapauslaki, joka rajoittaa uskonnonvapautta.

Mutta väite on väärä. Kesällä 2006 *Helsingin Sanomissa* oli kolme yksityishenkilöiden mielipidekirjoitusta (**LIITE**), jotka kertoivat toista: ”Puolustusvoimat sortaa uskonnonvapautta” (7.6.), ”Kirkollinen työ on osa sotilaskulttuurin perinnettä” (22.6.) ja ”Perinne ja moraalit eivät oikeuta kirkollista työtä” (8.7.). Näissä kirjoituksissa vastustettiin ja puolustettiin nimenomaan evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvan varusmiehen pakkoa osallistua palvelukseen kuuluviin hartauksiin. Osaltaan nämä kirjoitukset saivat minut myöhemmin samana vuonna tutustumaan yleiseen palvelusohjesääntöön.

Puolustusvoimien verkkosivuilta löysin nyt lisää materiaalia. Opuksen *Varusmies 2009. Opa varusmiespalvelukseen valmistautuvalle* luvusta ”Kirkollinen työ” (s. 24) (**LIITE**) lainaan seuraavan:

Kirkollinen työ on lähtökohdiltaan evankelisluterilaisen ja ortodoksisen kirkon työtä puolustusvoimissa.

Kirkolliset tilaisuudet ja oppitunnit ovat varusmiehelle palvelusta. Kirkollisesta työstä saa pyynnöstä vapautuksen, ellei kuulu kirkkoon.

Palvelusaikana osallistutaan sotilaspapin oppitunneille, joiden aiheet liittyvät elämän ja uskon keskeisiin kysymyksiin.

Siis kirkkoon kuuluville kirkolliset tilaisuudet ovat sittenkin pakko toisin kuin kenttäpiispa sanoi. Opaan vuosiluku 2009 viittaa myös siihen, että 1.6.2009 voimaan tuleva uusi yleinen palvelusohjesääntö noudattaa ainakin vielä samaa käytäntöä. [On tietysti valitettavaa, että en aikanaan huomannut, että 1.1.2008 voimaan tulleen uuden asevelvollisuuslain (28.12.2007/1438) ja sitä koskeneen hallituksen esityksen (HE 37/2007, eduskunnalle 15.6.2007) siirtymäsäännöspykälän (129 §) mukaan ohjesääntö on uusittava kahden vuoden kuluessa lain voimaantulosta — jos olisin huomannut, olisin ehkä yrittänyt ennättää tehdä tämän kanteluni jo kesällä 2007, jotta se olisi sitten ehtinyt vaikuttaa uusittavan yleisen palvelusohjesääntöön valmisteluun.]

Sotilaspappien oppitunneista. Lainaan reservin vänrikin kirjoitusta (HS 8.7.06), johon yllä viittasin:

Se, että kaatuneiden huollon tai sodan etiikan opetus kuuluu armeijassa sotilaspastoreille, ei perustele pakollisia hartauksia. Nämä asiat tulisi voida opettaa varusmiehille ilman kirkollista aspektia, niin sanotuilla yleissivistävillä oppitunneilla. Näin toimittiin ainakin reserviupseerikoulussa, kun itse olin palveluksessa.

Niin juuri; ja koulustakin uskonnonopetus pois. Mutta eduskunnan perustuslakivaliokunnan kannan mukaan koulun uskonnonopetus ei ole uskonnon harjoittamista perustuslain mielessä. Siksi minun ei nyt kannata kannella sotilaspastoreiden oppitunneista, sillä ne eivät siis kaikkiaan ole pakollisia kirkkoon kuulumattomille. Kylläkin mielestäni uskonnonopetus on uskonnon harjoittamista —

ei hartauden harjoittamisen, vaan siis opetuksen muodossa, kuten myös Suomea sitova kansalais- ja poliittisia oikeuksia koskeva kansainvälinen yleissopimus sen ilmaisee ("utöva sin religion genom undervisning"); ja se, että sotilaspapin oppitunteja kuvaamaan puolustusvoimat käyttää sanoja "uskon keskeisiin kysymyksiin" (ks. yllä), kertoo minulle, että uskonnon harjoittamisesta samassa mielessä on tuolloinkin kysymys: ratkaisevaa kun on, että totuuskäsitys on uskonnon, ei tieteen mukainen. Kyllä sellaisesta pitäisi myös kirkkoon kuuluvan varusmiehen voida kieltäytyä.

Kaiketi sotilaspastorit torjuville varusmiehille on sitten omaa vaihtoehtoista "sodan etiikan" opetustaan. Haluan huomauttaa, että lukiolain mukaan opiskelijalle, joka aloittaa lukiokoulutuksen 18 vuotta täytettyään, opetetaan hänen valintansa mukaisesti joko uskontoa tai elämäntietoa. Tästä aikuisopiskelijoihin rajoittuvasta käytännöstä ei myöskään ole ollut vaaraa elämäntietotiedon luonteelle ensisijaisesti uskonnottomille tarkoitettuna oppiaineena (vastaavasta valinnanvapaudesta lasten opetuksessa elämäntietotiedolle koitua vaara olisi taas niin suuri, että sellainen valinnanvapaus olisi torjuttava). **Puolustusvoimien tulisi siirtyä samaan käytäntöön ja sallia myös kirkkoon kuuluvien varusmiesten valita sotilaspappien oppituntien sijasta näille vaihtoehtoiset oppitunnit.**

Uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattomien kaatuneiden huollosta opettaminen olisi joka tapauksessa erotettava sotilaspappien tehtävistä, sillä evankelis-luterilainen kirkko ei kunnioita sitä, mitä taas johdonmukaisuus kunnioittaa, että kirkkoon kuulumaton ihminen on lähtökohtaisesti ilmaissut kirkkoon kuulumattomuudellaan, että hänen kunniallinen hautaamisensa on kirkoton ja että hänen kuollutta ruumiistansa on aina muutenkin käsiteltävä ei-kirkollisesti (poikkeuksen tuo vain vainajan jättämä todistusvoimainen eli siis kirjallinen toivomus saada kirkollinen hautaaminen tai kirjallinen suostumus sellaiseen). Tätä kirkkoon kuulumattomien kaatuneiden oikeaa huoltoa tukee hallituksen esityksen yksityiskohtainen perustelu

Kirkkokuntaa tai muuta uskonnollista yhdyskuntaa koskevalla tiedolla on merkitystä esimerkiksi kaatuneiden huollon kannalta.

sille, että asevelvollisuuslain 94 § asevelvollisrekisterin tietosisällöstä sisältää kohdan (2 mom, 10)) "väestökirjanpidon paikallisviranomaisena oleva maistraatti sekä kirkkokunta tai muu uskonnollinen yhdyskunta ja sen seurakunta". Perustelu on näet ymmärrettävä niin, että uskonnollisiin yhdyskuntiin kuulumattoman kaatuneen huollon tulee olla uskonnotonta ja että korkeintaan uskonnolliseen yhdyskuntaan kuuluneen vainajan huollossa voi olla uskonnollista.

Jouni Luukkainen

Kaksi liitettä